

Kaupunginhallitus 25.05.2026 § 179

§ 179

Vuoden 2027 talousarvion sekä vuosien 2028–2029 taloussuunnitelman kehys (Kv-asia)

Valmistelijat / lisätiedot:
Jyrkkä Maria

etunimi.sukunimi@espoo.fi
Puhelinnumero 09 816 21

Päätösehdotus

Esittelijä
Kaupunginjohtaja Mykkänen Kai

Kaupunginhallitus ehdottaa, että valtuusto

1

merkitsee tiedoksi valtuuston neuvottelutoimikunnan 30.4.2026 sopiman talouden tasapainotuksesta allekirjoitetun sopimuksen sekä neuvottelutuloksen sisällön kokoavan muistion jatkovalmisteluun sovitusta toimenpiteistä,

2

kehottaa kaupunginjohtajaa ryhtymään tarvittaviin jatkovalmisteluihin neuvottelutuloksen mukaisesti,

3

hyväksyy liitteenä olevan tuloslaskelmakehysten mukaiset vuoden 2027-2029 toimintatulot ja -menot, käyttötalouden kokonaismenot ja -tulot sekä investointikehysten taloussuunnitelman valmistelun pohjaksi.

Käsittely

Rodriguez teki seuraavan muutosehdotuksen:

”Vasemmiston valtuustoryhmän talouden tasapainotuksen vaihtoehtoiset linjaukset”. Muutosehdotus on pöytäkirjan liitteenä.

Keskustelun päätyttyä puheenjohtaja totesi, että Rodriguezin ehdotus raukeaa kannattamana.

Partanen Hopsun kannattamana teki seuraavaan lisäysehdotuksen:

”Lisäksi kaupunginhallitus kehottaa valtuuston neuvottelutoimikuntaa tarkistamaan Liitteen 5 ”Jatkovalmisteluun valitut toimenpiteet” yksityiskohdat ennen valtuuston käsittelyä.” Keskustelun päätyttyä puheenjohtaja tiedusteli, voidaanko Partasen ehdotus yksimielisesti

hyväksyä. Koska Partasen ehdotusta ei vastustettu, puheenjohtaja totesi kaupunginhallituksen hyväksyneen sen.

Päätös

Kaupunginhallitus päätti ehdottaa, että valtuusto

1

merkitsee tiedoksi valtuuston neuvottelutoimikunnan 30.4.2026 sopiman talouden tasapainotuksesta allekirjoitetun sopimuksen sekä neuvottelutuloksen sisällön kokoavan muistion jatkovalmisteluun sovitusta toimenpiteistä,

2

kehottaa kaupunginjohtajaa ryhtymään tarvittaviin jatkovalmisteluihin neuvottelutuloksen mukaisesti,

3

hyväksyy liitteenä olevan tuloslaskelmakehyksen mukaiset vuoden 2027-2029 toimintatulot ja -menot, käyttötalouden kokonaismenot ja -tulot sekä investointikehyksen taloussuunnitelman valmistelun pohjaksi.

Lisäksi kaupunginhallitus päätti kehottaa valtuuston neuvottelutoimikuntaa tarkistamaan Liitteen 5 "Jatkovalmisteluun valitut toimenpiteet" yksityiskohdat ennen valtuuston käsittelyä.

Selostus

1. Taustaa Espoon taloustilanteesta

Espoon talous on viime vuosina ajautunut epätasapainoon useiden samanaikaisten tekijöiden seurauksena. Sote-uudistus muutti kuntien tulopohjaa pysyvästi ja heikensi erityisesti kasvukaupunkien taloudellista asemaa. Espoolta leikattiin uudistuksen yhteydessä enemmän verorahoitusta kuin mitä pois siirtyneisiin tehtäviin oli käytetty, mikä heikensi kaupungin rahoituspohjaa pysyvästi.

Espoo on kasvanut viime vuosina voimakkaammin kuin muut Suomen isot kaupungit. Kasvu on lisännyt palvelutarpeita ja investointipaineita kaikilla toimialoilla, mikä on kiihdyttänyt menojen kasvua. Menojen kasvu on kuitenkin ollut nopeampaa kuin asukas- ja asiakasmäärän kasvu tai kaupungin tulojen kasvu. Vuonna 2025 menot kasvoivat n. 5,6 prosenttia ja kasvu on jatkunut voimakkaana useana vuonna peräkkäin.

Jo vuonna 2020 laaditussa Taloudellisesti kestävä Espoo -ohjelman (TakE) valmisteluun liittyneessä selvityksessä todettiin, että Espoon käyttötalous on ajautumassa pysyvään epätasapainoon. Syynä oli erityisesti palvelurakenteen nettomenojen korkea taso suhteessa muihin suuriin kaupunkeihin. Vaikka TakE-ohjelman toteutus käynnistyi hyvin, toimeenpano jäi puutteelliseksi, eikä rakenteellisia muutoksia saatu toteutettua riittävästi.

Kasvava kaupunki tarvitsee palveluja ja investointeja, mutta nykyinen menokehitys ylittää sen, mihin kaupungin tulokehitys ja rahoitusasema pystyvät vastaamaan. Talouden tasapainottaminen edellyttää pysyviä rakenteellisia muutoksia.

2. Talouden laajempi toimintaympäristö

Espoon talouden haasteet ovat osa laajempaa julkisen talouden kokonaisuutta. Suomen julkisen sektorin talous on alijäämäinen, ja valtiontalouden paineet lisäävät riskiä kuntien rahoituksen heikkenemisestä

tulevina vuosina. Tämä korostaa tarvetta järjestää palvelut kustannustehokkaasti ja priorisoida toimintaa.

Myös muissa suurissa kaupungeissa on käynnissä mittavia sopeutusohjelmia. Useat kaupungit ja hyvinvointialueet ovat toteuttaneet yt-menettelyitä ja muita rakenteellisia toimenpiteitä talouden tasapainottamiseksi. Menokasvun hillinnän lisäksi kaupungit ovat kasvattaneet ulkoisia tulojaan, hinnoittelun ja verotuksen kautta. Talouden tasapainotuksessa Espoon on myös huolehdittava kilpailukyvystään verotustason ja vaikuttavien palveluiden osalta, jotta kaupungin vetovoima ja elinvoima eivät heikkene. Verotuksen osalta tilanne on haastava, sillä sote-uudistus pienensi Espoon saamia verotuloja, vaikka espoolaisten verorasitus pysyi ennallaan. Käytännössä osa espoolaisten verotuloista ohjautuu nyt muualle Suomeen, mikä heikentää kaupungin rahoitusasemaa.

Talouteen liittyy edelleen epävarmuustekijöitä kuten verotulojen kehitys, investointiohjelman realistisuus ja globaalin toimintaympäristön epävakaus. Nämä voivat edelleen heikentää talouden tilannetta ja kasvattaa sopeutustarvetta. Myös valtion toimenpiteet vaikuttavat suoraan Espoon talouteen. Työllisyysuudistus siirsi kaupungeille uusia vastuita ja rahoitusriskejä, mikä kasvattaa rakenteellista alijäämää erityisesti tilanteessa, jossa työttömyysaste ei ole palautunut pandemiaa edeltäneelle tasolle. Valtionosuusuudistus on viimeisin esimerkki siitä, miten se esitetyssä muodossaan olisi kasvattanut lisää Espoon sopeutustarvetta.

3. Talouden tasapainottamisen tarve ja tavoitteet

Voimassa oleva taloussuunnitelma osoittaa selvästi, että nykyinen talouden suunta ei ole kestävä. Tilikauden tulos on matala jokaisena taloussuunnitelmakauden vuotena, investointitaso korkea ja rahavirta pysyy negatiivisena ilman merkittäviä toimenpiteitä. Lainakanta kasvaa nopeasti, mikä lisää rahoituskustannuksia ja kaventaa kaupungin mahdollisuuksia vastata tuleviin investointitarpeisiin. Talouden tasapainottaminen on välttämätöntä, jotta velkaantumisen kasvu voidaan pysäyttää ja kaupungin taloudellinen asema turvata. Espoo-tarinan mukainen kokonaissopeutustarve on noin 220 miljoonaa euroa, mikä tarkoittaa vuositasolla noin 70 miljoonan euron vaikutusta. Todellinen sopeutustarve olisi tätäkin suurempi ilman kassan ja rahoitustuottojen käyttöä, joita on huomioitu laskelmissa.

TakE-ohjelma ei tuottanut riittävästi tavoiteltuja hyötyjä, mikä korostaa tarvetta vahvemmalle sitoutumiselle ja tarvittaessa korjaavia toimenpiteitä edellyttävälle reagoinnille. Tasapainottaminen edellyttää johdonmukaista sitoutumista koko taloussuunnitelmakauden ajan, sekä poliittisilta päätöksentekijöiltä että henkilöstöltä. Henkilöstön osallistaminen ja avoin viestintä ovat keskeisiä onnistumisen edellytyksiä. Keväällä 2026 on toteutettu myös kysely, jossa henkilöstöltä ja kaupunkilaisilta on pyydetty näkemyksiä mahdollisista säästökohteista valmistelun tueksi.

Talouden tasapainottaminen koostuu useista elementeistä, mutta keskeistä on käyttötalouden menokasvun hillitseminen. Näillä toimilla varmistetaan aidot ja pysyvät rakenteelliset säästöt. Toimintaa on tehostettava ja rakenteita uudistettava. Palveluita on priorisoitava ja niiden välttämättömyyttä arvioitava, samalla kun palvelujen tuottavuutta parannettava.

4. Talouden tasapainotuksen kokonaisuus

Valtuusto päätti vuoden 2026 talousarvion yhteydessä, että kaupunginhallitus käynnistää valmistelun tulevan vuoden kehys-, vero- ja talousarviopäätöksentekoa varten Espoo-tarinassa määriteltyjen tavoitteiden saavuttamiseksi. Talouden tasapainotustyön tehtävänä oli varmistaa Espoo-tarinassa hyväksytyjen tavoitteiden saavuttamisen. Tavoitteena oli saavuttaa tasapaino vuoden 2029 loppuun mennessä siten, että tasapainotuksella tavoitellaan keskimäärin n. 70 milj. euron vuosivaikutukseen taloussuunnitelmakaudella 2027–2029. Tasapainotustyö tuli painottua taloussuunnitelmakauden ensimmäisille vuosille 2027–2028, varmistaen tasapainotuksen kumulatiivinen vaikutus koko taloussuunnitelmakauden ajalle. Valmistelussa tuli huomioida myös keinot, joilla tasapainotuksen hyötyjä voidaan kohdentaa jo vuodelle 2026.

Valtuuston neuvottelutoimikunta pääsi huhtikuun lopussa neuvottelutulokseen Espoon talouden tasapainottamisesta vuosille 2027–2029. Ratkaisun pysyvä vuositaso vaikutus vuoden 2029 tasossa on 68,4 miljoonaa euroa, ja lainanottotarvetta vähentävä kokonaisvaikutus vuosina 2026–2029 on 222 miljoonaa euroa. Kaupungin lainakannan kasvu pystytään pysäyttämään siten, että lainamäärä asukasta kohden pysyy samalla tasolla kuin vuonna 2025. Neuvottelutulos vastaa Espoo-tarinaa perustuvia, etukäteen asetettuja tavoitteita. Neuvottelusopimus ja toimenpidekohtainen lista ovat esityslistan liitteenä.

Talouden tasapainotuksen käyttötalouden toimenpiteiden taloussuunnitelmakauden yhteisvaikutus on 158,9 milj. euroa, joista tulonlisäyksiä on 22,6 milj. euroa ja menovähennyksiä 136,3 milj. euroa. Rakentamattomien tonttien ja voimalaitosten kiinteistöverokantojen nostoilla saavutetaan yhteensä 4,2 milj. euron tulonlisäys. Lisäksi rahoitustuottojen nostoilla saavutetaan lähes 58 milj. euron sopeuttava vaikutus. Investointien nettovaikutus oli 1 milj. euroa.

Neuvottelutuloksen mukaisten kehyslaskelmien jatkovalmistelussa on huomattu yksittäisiä laskentaan liittyviä tarkentamistarpeita, kuten Teatterin ajoitukseen liittyvät vaikutukset. Näiden nettovaikutus parantaa arviolta n. 3,5 milj. euroa talouden kokonaisuutta valtuustokauden aikana. Tarkempi arviointi tehdään osana kaupunginjohtajan talousarviovalmistelua

5. Talousarvion ja taloussuunnitelman kehys

Talousarvion 2027 ja taloussuunnitelman 2028–2029 kehys perustuu Espoo-tarinan keskeisiin linjauksiin, valtuuston 4.12.2025 hyväksymään vuoden 2026 talousarvioon ja taloussuunnitelmaan 2027–2028 sekä talouden tasapainotuksen neuvottelutulokseen.

Kehyslaskelmat sisältävät ulkoiset tulot ja menot. Kaupungin sisäiset tulot ja menot huomioidaan talousarvion yhteydessä sen jälkeen, kun talouden tasapainotustoimenpiteet on tarkemmin laskettu sisäisiin eriin. Niistä ei aiheudu muutoksia talouden tasapainotuskokonaisuuteen.

Neuvottelutuloksen mukaisten toimenpiteiden vuosittaiset määräraha-vaikutukset on huomioitu toimialojen ja tulosalueen kehyslukuihin. Organisaatio- sekä hallinto- ja tukitoimintojen tarkastelun vaikutukset eivät sisälly vielä toimialojen kehyslukuihin, sillä tämän

kaupunkitasoisen toimenpiteen valmistelu on vielä kesken. Vaikutukset huomioidaan kaupunginjohtajan talousarvioesityksen yhteydessä.

Vuodelle 2027 kehyksessä varaudutaan n. 2,2 % menojen kokonaiskasvuun, huolimatta talouden tasapainotuksen vaikutuksista. Talouden tasapainotuksella hillitään menojen kasvua, mutta se ei pysäytä kasvua tai pienennä toimialojen kokonaismäärärahoja. Talouden tasapainotuksen toimenpiteillä on keskeisiä vaikutuksia vuodelle 2027, jonka takia toimenpiteiden valmistelu tulee käynnistää mahdollisimman nopeasti. Näin vuodelle 2027 asetetut tavoitteet saadaan toteutumaan täysimääräisinä. Toimenpiteiden tarvittavan jatkovalmistelun ja toimeenpanon viivästyminen kasvattaisi sopeutustarvetta ja siirtäisi painetta taloussuunnitelmakauden loppupuolelle, mikä ei ole realistista.

Vuoden 2027 kehyksen tilikauden tulos on 94 milj. euroa ja investointimenot 362 milj. euroa. Vuosikate ei riitä investointien rahoittamiseen, jonka takia toiminnan ja investointien rahavirta on alijäämäinen 44 milj. euroa. Investointien rahavirta on alijäämäinen koko taloussuunnitelmakauden ajan, pienentyen kuitenkin kauden lopulla noin - 13 milj. euroon. Lainakanta kasvaa vuoden 2025 tasosta vuoden 2029 loppuun mennessä noin 54 milj. euroa, mutta lainakanta per asukas pysyy vuoden 2025 tasolla, johtuen asukasmäärän kasvusta. Taloussuunnitelmakauden lainojen takaisinmaksut noin 150 milj. euroa katetaan kassavaroin.

6. Investointiohjelma jatkuu mittavana.

Valtuustokauden 2026–2029 investointien kokonaismäärä on enintään 1 738 milj. euroa. Kokonaismäärään sisältyy sekä kaupungin omat investoinnit ml. yhtiöhankeena toteutettava Tapiolan stadion sekä vuokrakohteena hankittavien toimitilojen kustannukset kaudella 2026–2029. Kaupungin omat investoinnit ovat yhteensä 1 582 milj. euroa ja vuokrakohteet sekä muilla malleilla mm. PPP-malli (Public-Private Partnership) hankittavat yhteensä 155 milj. euroa. Investointiohjelman valmistelussa on huomioitu esiin tulleita lisäinvestointitarpeita sekä päivitetty hankkeiden tarkentuneita kustannusarvioita sekä hankkeiden ajoitusmuutokset (suunnittelun ja hankeaikataulun tarkennukset sekä tekniset muutokset). Toimitilainvestointeihin on päivitetty useampi päiväkotikohde peruskorjauksesta korvaavaksi uudisrakennukseksi tai lisätty kohteeseen myös laajennus. Lisäksi muutamien koulukohteiden ajoitusta on aikaistettu.

Talouden tasapainotustoimenpiteenä investointiohjelmaan tehdään eräitä karsintoja ja hankkeiden aikataulujen lykkäyksiä. Valmistelun haasteena on lisäinvestointitarpeet, jotka kompensoivat investointeihin esitettyjä säästöjä ja siirtoja. Investointien osalta valmistelun lähtökohtana on valtuuston viime joulukuussa taloussuunnitelman yhteydessä hyväksymä investointiohjelma.

Päätöshistoria

Liitteet

- 2 Vuokrakohteet 2027-2036
- 3 Kehyslaskelmat 2027-2029
- 4 Investointiohjelma 2027-2036
- 5 Jatkovalmisteluun valitut toimenpiteet
- 6 Vasemmiston valtuustoryhmän talouden tasapainoituksen vaihtoehtoiset linjaukset

Oheismateriaali

Tiedoksi